

Regeringskansliet
Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

En gränsöverskridande mediepolitik – För upplysning, engagemang och ansvar (SOU 2016:80)

Myndigheten för tillgängliga medier, MTM, lämnar härmed sitt yttrande över Medieutredningens betänkande *En gränsöverskridande mediepolitik – För upplysning, engagemang och ansvar (SOU 2016:80)*. MTM yttrar sig över på de delar av betänkandet som rör myndighetens verksamhetsområde.

MTM:s särskilda beslutsorgan Taltidningsnämnden har tagit fram ett eget yttrande över betänkandet, *se bilaga*.

Om MTM

MTM arbetar för att alla ska ha tillgång till litteratur, nyheter och samhällsinformation utifrån vars och ens förutsättningar oavsett läsförmåga eller funktionsnedsättning.

MTM producerar och förmedlar tillgängliga medier i form av talböcker, punktskriftsböcker och e-textböcker till personer med läsnedsättning. Detta görs i enlighet med 17 § upphovsrättslagen.

MTM förbättrar tillgången till innehållet i dagstidningar för personer med funktionsnedsättning som gör att de inte kan ta del av en vanlig dagstidning. Orsaken kan till exempel vara synnedsättning, dyslexi, afasi eller neurologisk skada. Myndigheten producerar också både taltidningar och punktskriftstidningar utan skriftlig förlaga.

MTM ansvarar för utgivningen av den lättlästa nyhetstidningen 8 Sidor och lättläst litteratur genom LL-förlaget.

Med utgångspunkt i diskrimineringslagen, där bristande tillgänglighet definieras som en grund för diskriminering, utgör tillgängliga medier en förutsättning för att garantera den enskildes demokratiska rätt till information och nyheter. För att ett inkluderande och tillgängligt samhälle ska bli verklighet för alla krävs det att MTM:s målgrupper kan ta del av samma medier som alla andra och vid samma tidpunkt.

Sammanfattning

MTM anser, i likhet med Taltidningsnämnden, att taltidningsverksamheten och det direkta taltidningsstödet till tidningsföretagen utgör en helhet som bör hållas samman och vara kvar inom MTM. Utifrån MTM:s löpande taltidningsverksamhet och den kompetens som byggts upp på myndigheten, har MTM goda förutsättningar för att stödja tidningsföretagens egna insatser för en ökad tillgänglighet. MTM anser därför att stödet till taltidningar och det föreslagna mediestödet inte ska slås samman och fördelas av den föreslagna mediestödsnämnden.

MTM ställer sig dock positiv till en översyn av stödet till taltidningar i syfte att utveckla nya former för tillgängliggörande av allmänna nyhetsmedier. MTM delar dessutom utredningens bedömning att det inte finns anledning att ändra den nuvarande ordningen innan översynen är klar. En översyn bör vara bred och förutsättningslös.

MTM ställer sig vidare bakom det föreslagna mediestödets syfte. MTM anser dock att tillgänglighet bör vara en grundförutsättning för att få mediestöd.

MTM är positiv till att få ett utökat uppdrag att inkludera den digitala och sociala medieanvändningen. MTM tillstyrker också förslaget om en ökad samordning av de statliga organ som finns på det tillgängliga medieområdet.

MTM välkomnar en utredning för att klargöra om det finns behov av en annan lösning för den lättlästa nyhetstidningen 8 Sidors fortsatta utgivning.

Taltidningsverksamheten

4.2 Teknik för tillgängliggörande

Utredningen framhåller att den tekniska utvecklingen och digitaliseringen innebär nya möjligheter för personer med funktionsnedsättning att använda funktioner i kommersiella produkter istället för att vara hänvisade till särlösningar. MTM vill dock peka på det förhållandet att varken digitaliseringen eller den tekniska utvecklingen i sig medför full tillgänglighet. För full tillgänglighet krävs det dessutom kunskaper om och förmåga att hantera de tjänster och produkter som finns tillgängliga och att den verksamhet som MTM bedriver avseende utbildning, användarstöd, distributionsmetod samt konsumtionsutrustning inte går förlorad.

4.6 Taltidningar, 4.7 Översyn av stödet till taltidningar, 7.3.5 Produktionsstöd och 7.3.6 Distributionsstöd

En översyn av stödet till taltidningar

MTM ställer sig positiv till en översyn av stödet till taltidningar i syfte att utveckla nya former för tillgängliggörande av allmänna nyhetsmedier. MTM delar dessutom utredningens bedömning att det inte finns anledning att ändra den nuvarande ordningen innan översynen är klar. En översyn bör dock vara bred och förutsättningslös.

Taltidningsanslaget – fördelningen mellan kostnader och stöd

Omkring 80 procent av taltidningsanslaget, Uo 17 11:5 Stöd till taltidningar, används till MTM:s kostnader för produktion, behovsutredning, distribution, användarstöd, konsumtionsutrustning inklusive iordningsställande av utrustning, samt informationsinsatser. Dessutom tillkommer kostnader för vidareutveckling av taltidningstjänsten och kvalitetshöjande åtgärder.

Taltidningen produceras av MTM utifrån en förlaga i filformat från medieföretagen. MTM ansvarar också för internetabonnemang med uppkopplingsutrustning, servrar för distribution och spelare. En nödvändig och uppskattad del av taltidningsverksamheten är det användarstöd MTM tillhandahåller i form av hembesök för att installera utrustning och utbilda i hantering av konsumtionsutrustning samt telefonsupport till prenumeranterna. När det gäller vidareutveckling och kvalitetshöjande åtgärder är några exempel utvecklingen av en app för att lyssna på både taltidning och talbok samt en app som riktar sig främst till personer med läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.

Utredningens förslag lämnar inget besked om vem som ska ansvara för och bära kostnaderna för den här redovisade verksamheten som motsvarar den absoluta merparten av taltidningsverksamheten och, som tidigare har sagts, 80 procent av taltidningsanslaget.

Resterande 20 procent av taltidningsanslaget ges som ett direkt taltidningsstöd till tidningsföretagen. Det ska ge full kostnadstäckning för produktionsförändringar, programlicenser, prenumeranthantering och marknadsföring av taltidningarna. Själva taltidningsstödet är alltså endast en mindre del av anslaget som säkerställer att tidningsföretagen får sina kostnader för taltidningen täckta. Erfarenheten från taltidningsverksamheten visar att stödet utgör en förutsättning för att tidningarna ska ge ut en taltidning.

Behovet av taltidningar

Som framgår av utredningen så har antalet taltidningsläsare totalt minskat de senaste åren. Samtidigt som prenumeranter strömmar till kontinuerligt är uppsägningarna många, vilket innebär en negativ nettoförändring. Den stora minskningen av antalet prenumeranter som uppstod efter det teknikskifte som genomfördes 2013 – 2015 har dock börjat att plana ut och enligt MTM:s årsredovisning för 2016 finns det för närvarande 4 440 prenumeranter.

Traditionellt sett är läsarna av taltidningar äldre personer med synnedsättning, men det finns även andra målgrupper, till exempel personer med dyslexi eller neurologiska funktionsnedsättningar som kan ha glädje av taltidningar. MTM:s statistik visar att 85 procent av läsarna använder daisyspelare, åtta procent RATS-mobil, sju procent läser via appen och ett fåtal direkt i dator via mejlad länk.

Enligt MTM:s bedömning kommer det inom överskådlig tid att finnas ett påtagligt behov av taltidningar vid sidan av andra former av tillgängliggjorda nyhetsmedier.

Det bör inte krävas mediestöd för möjligheten att ges ut som taltidning

MTM anser inte att det ska finnas en direkt koppling mellan de medier som omfattas av det föreslagna mediestödet och tillgängliggörande. Det finns idag tidningar som inte får presstöd men som mottar taltidningsstöd samt produceras och distribueras av MTM. MTM förordar därför en lösning där alla dagstidningar, oavsett om de har mediestöd eller inte, omfattas av ett regelverk som medger att de kan inkluderas i MTM:s verksamhet med produktion, distribution, konsumtionsutrustning och användarstöd samt informationsinsatser.

Förordningen (2013:9) om taltidningar och mottagarutrustning

MTM vill lyfta de synergieffekter som uppnås genom en samordning mellan dagstidningar som taltidning, läns- och kommuntaltidningarna och talböcker, där samma konsumtionsutrustning används till tidningar, tidskrifter och talböcker och

där MTM idag redan ansvarar för produktion och distribution av befintliga produkter och tjänster.

Det finns i detta sammanhang ett behov av en översyn av förordningen (2013:9) om taltidningar och mottagarutrustning för att skapa överensstämmelse med den verksamhet som bedrivs och för att inkludera distribution av läns- och kommunaltidningar, riktad internetdistribution av talböcker samt distribution av kulturtidskrifter.

Ett nytt mediestöd

4.10 Tillgänglighetsfrågorna i ett nytt mediestöd

MTM instämmer med de synpunkter som uttryckts av intresseorganisationerna att tillgänglighetsåtgärder egentligen inte borde kräva statligt stöd – utan vara något som alla medieaktörer arbetar med oavsett ett sådant stöd. MTM vill dock framhålla att det kan behövas stöd för att förverkliga och långsiktigt arbeta med tillgänglighet.

7.2.6 Mediestödets syfte

MTM ställer sig bakom förslaget att mediestödet ska syfta till att stärka demokratin i Sverige genom att, via allmänna nyhetsmedier, främja allmänhetens tillgång till oberoende nyhetsförmedling samt möjlighet att ta del av och själva medverka till en mångfald av perspektiv i en bred samhällsdebatt.

7.3.1 Trösklar för inträde i stödsystemet

MTM anser att tillgänglighet bör vara en grundförutsättning för att uppbära det föreslagna mediestödet. Det skulle kunna formuleras som ett krav på att ansökande medieföretag åtar sig att ta fram och följa en långsiktig plan för tillgänglighetsarbetet.

7.3.8. Fördjupad prövning och återbetalning

MTM vill påpeka vikten av att medieföretagen har en långsiktig strategi vad gäller tillgänglighet som överskrider perioden om tre år.

7.4 Närmare om Mediestödsnämnden

MTM anser, i likhet med Taltidningsnämnden och mot bakgrund av vad som tidigare har angetts, att taltidningsverksamheten och det direkta taltidningsstödet till tidningsföretagen utgör en helhet som bör hållas samman och vara kvar inom MTM. Utifrån MTM:s löpande taltidningsverksamhet och den kompetens som byggts upp på myndigheten, kan MTM stödja tidningsföretagen kring deras egna insatser för ökad tillgänglighet.

På ett mer principiellt plan kan också lämpligheten i att en myndighet skulle bistå ett särskilt beslutsorgan inom en annan myndighet ifrågasättas.

4.8.1 Utvecklat uppdrag för Myndigheten för tillgängliga medier

Det är av stor vikt och betydelse för ett väl fungerande samhälle att alla, oavsett förutsättningar, kan ges möjlighet att ta del av nya medier och kommunikationssätt. MTM är därför positiv till att, inom ramen för uppgiften att vara ett nationellt kunskapscentrum, få ett utökat uppdrag att inkludera den digitala och sociala medieanvändningen i det alltmer digitala medielandskapet.

Med tanke på det digitala medielandskapets stora och globala omfattning, som omfattar såväl kommunikation av mer privat karaktär som nyhets- och informationsförmedling, krävs det dock noggranna överväganden omkring formuleringen av ett sådant uppdrag.

En given utgångspunkt för ett utökat uppdrag bör dock enligt MTM:s mening vara användarnas behov och intresset av en förmedling av nyheter, litteratur och samhällsinformation.

4.8.2 Ökad samordning och kunskapsförmedling

MTM tillstyrker förslaget om en ökad samordning av de statliga organ som finns på det tillgängliga medieområdet för en större kunskapspridning. I dag är det en större komplexitet i samhället än det var för bara några år sedan och medielandskapet är gränsöverskridande och mångskiftande. Olika myndigheter med ansvar inom såväl medie- som funktionshinderområdet måste därför i större utsträckning än tidigare samverka för att hitta långsiktigt fungerande lösningar utifrån målgruppernas behov och de möjligheter digitaliseringen och teknikutvecklingen ger.

En ökad samordning inom funktionshinderspolitiken överensstämmer också med förslaget i funktionshindersutredningen om en ny strategi med utgångspunkt i ett integrerat funktionshinderperspektiv utifrån individens möjlighet av tillträde och tillgång till samhället.

4.8.3 Ny huvudman för tidningen 8 Sidor

MTM har vidtagit en rad åtgärder för att säkerställa 8 Sidors oberoende inom myndigheten och, som en följd av detta, tidningens trovärdighet. Exempelvis så finns 8 Sidors webbplatser på en server skild från MTM och tidningen har en egen lagringslösning och delar alltså inte filarea med MTM. Tidningen har också ett separat nätverk och separat tillgång till internet.

Regeringen har vidare angett att den anser att tidningens redaktionella oberoende och spridningen till målgruppen tillgodosetts på ett ändamålsenligt sätt (prop. 2016/17:1 utg.omr. 17, s. 85).

MTM välkomnar dock en utredning för att klargöra om det finns behov av en annan lösning för 8 Sidors fortsatta utgivning.

Föredragande i detta ärende har varit handläggarna Eva Pramlid, Erik Rågvik och Cecilia Wallin samt avdelningschefen Peter Wilcke och senior rådgivare Anne Stigell.

Magnus Larsson
Generaldirektör

Bilaga: Taltidningsnämndens yttrande